

RONDWANDELING MONTMARTRE

Start: metro Blanche Lijn 2

Eerst een stukje geschiedenis van Montmartre.

Tot in de 19e eeuw was Montmartre een boerendorp, gebouwd tegen een heuvel (La Butte) buiten Parijs. Dat het een afzonderlijk dorpje was is nu nog te zien aan de kronkelige straatjes en de landelijke huisjes. Rond 1860 werd het onder Napoleon III geannexeerd bij Parijs. Rond die periode ontstonden de cabarets en daaromheen verzamelden zich bekende kunstenaars zoals Satie, Henri de Toulouse-Lautrec, Suzanne Valadon, Van Gogh, Picasso, Degas en Renoir. Een ander hoogtepunt uit het begin van deze eeuw is de Basilique Sacré-Coeur. Bovenaan de trappen van deze kerk heb je een prachtig uitzicht op Parijs, maar het gebouw zelf is en blijft een soort grote suikertaart. In de jaren dertig was Montmartre niet langer meer het culturele centrum van Parijs. De kunstenaars en schrijvers als Miller, Stravinsky, Hemingway, Giacometti en vele anderen vonden Montparnasse in die jaren het centrum van de wereld. Ze verzamelden zich daar in cafés als La Coupole, Lipp en Cafe de Flore. Montmartre werd enige tijd vergeten, maar is sinds de jaren zeventig weer in opmars als toeristisch spektakel, ook al hebben sommige delen iets weg van een Noord-Afrikaanse souk.

We beginnen bij Rue Lepic, maar eerst even de plek verkennen waar we nu staan, Place Blanche.

1 De naam Blanche herinnert aan de witte kalksteen die tot het eind van de 19e eeuw op de Butte werd gedolven en verzameld werd op Place Blanche. De meeste bewoners van de Montmartre hadden hierin hun werk. Midden op het plein staat een metroingang die iedereen herkent als typisch voor Parijs. Eind 19e eeuw en begin 20e eeuw heeft de architect Hector Guimard in opdracht van het Parijse gemeentebestuur dit soort metroingenangen voor de hele stad ontworpen en laten aanleggen. De stijl is art nouveau, herkenbaar aan de bloemmotieven en het kronkelige gietijzerwerk. Voor dit soort opdrachten had Guimard zijn eigen gieterij. Jammer genoeg zijn er nog maar enkelen van de 'Metropolitain'-ingenangen van Guimard overgebleven. Ook is het plein bekend door de vele theaters, cabarets en het nachtleven. Het wereldberoemde danstheater, Moulin Rouge, staat schuin tegenover Place Blanche. We gaan vertrekken.....

Loop rechts naast de Moulin Rouge de Rue Lepic in

- De straat kronkelt de Montmartre op en was ooit de toegangsweg naar de groeves boven op la Butte.

Met de bocht mee naar links.

2 Rue Lepic nr. 54 woonde van 1886 tot 1888 Vincent van Gogh samen met zijn broer Theo.

3 Rue Lepic nr. 56 Vandoren. Voor muzikanten die rietinstrumenten blazen een grote bekende. Eén der grootste en bekendste rietfabrikanten ter wereld.

4 Moulin de la Galette (goed kijken, links boven je)
Eén van de twee overgebleven molens, van de meer dan 30 molens uit de Montmartre, waar vroeger kalksteen werd vermalen dat hier werd afgegraven. In het begin van de 19e eeuw werden de afgravingen gestaakt i.v.m. het gevaar van het instorten van de kalkgangen. De berg was (is) een grote gatenkaas geworden. De geschiedenis van de Moulin de la Galette begon in 1814 toen het Russisch/Pruise leger Napoleons Parijs belegerde en de molenaarsfamilie Debroy in conflict kwam met de Kozakken die ook de Montmartre bezet hielden. De zoon werd zwaar gewond door een bajonetsteek en de vader schoot daarop een officier dood. De molenaar werd vermoord en in stukken aan de molenwieken gehangen. De vrouw haalde haar man er 's avonds af en begroef hem op de begraafplaats Calvaire. Om het zware verlies te onderstrepen werd op de tombe een molentje geplaatst die bewust bloedrood werd geschilderd. Volgens sommigen kwam zo de Moulin Rouge eigenlijk aan haar naam, maar dat terzijde. De zoon kon door z'n handicap het zware molenaarsvak niet meer uitoefenen en bouwde de molen om tot een balzaal, waar hij de gasten een glas melk met een koekje verkocht. Een koekje in het Frans = une galette, vandaar de naam voor de molen Le Moulin de la Galette. Vele bekende gasten waren o.a.: Manet, Monet, Renoir en Toulouse Latrec en Van Gogh.

- Een klein stukje verderop de hoek staat de tweede molen Le Radet. Deze molen stond vroeger vlak naast de Moulin de la Galette, maar is 200 meter verplaatst. Onderin de molen is een restaurant met de naam Moulin de la Galette, om het allemaal nog ingewikkelder te maken.

Linksaf bij Le Radet en meteen weer links de Avenue Junot in.

5 Als je linksaf Avenue Junot in gaat, kijk dan even rechts op het pleintje Marcel Aymé, staat een monument van Jean Marais, 'de man uit de muur'. Een vreemd, maar grappig kunstwerk.

6 Op Avenue Junot nr. 13 woonde Poulbot, de schilder van het wereldberoemde schilderij "het huilende jongetje". De jeugd in Montmartre wordt ook wel gekscherend Poulbots genoemd. Allemaal vanwege de schilderijen van Poulbot.

Rechtsaf Rue Simon Dereure en aan het eind rechts het (parkje) Square Suzanne Buisson inlopen

7 Ter hoogte van dit plein (nr. 9?) werd de heilige Denis, volgens de legende, onthoofd in 272 na Christus. Eigenlijk hadden de Romeinse soldaten hem op de top van de berg moeten onthoofden maar ze werden ongeduldig en deden het reeds hier. Denis pakte zijn hoofd op en wandelde naar de top van de heuvel en vervolgde zijn weg naar de plek waar nu de Baseliek St.-Denis staat. Een wandeling van maar liefst 6 km! Vandaar de buurtnaam Montmartre, ofwel de martelarenberg.

Ga het park uit zoals je erin gekomen bent en ga rechtsaf de trap op

8 Place Dalida.
Dalida (1933-1987) was een Frans-Egyptische zangeres en actrice van Italiaanse afkomst. Het succes lachte haar toe, zo goed zelfs dat ze samen met Édith Piaf gezien werd als de meest populaire en invloedrijke Franse zangeres uit de 20e eeuw. Haar privéleven en vooral haar relaties met mannen waren minder gelukkig. Drie mannen met wie ze een al dan niet langdurige, doch erg innige relatie onderhield, pleegden zelfmoord. Moe van alle problemen maakte ze in de nacht van 2 op 3 mei 1987 met behulp van pillen een eind aan haar leven. Een aantal jaren na haar dood werd onder grote belangstelling de "Place Dalida" plechtig ingehuldigd, midden in haar geliefde Montmartre. Dalida werd in Nederland opnieuw bekend toen Mart Smeets in zijn programma De Avondetappe, over de Tour de France, het liedje "Buenas Noches Mi Amor" begon te draaien als afsluiter van zijn programma.

Rechtdoor naar Rue de L'Abreuvoir (= drenkplaats) een mooie groene straat

- Rue de L'Abreuvoir ter hoogte van nr. 18 was tijdens de Romeinse tijd al een drenkplaats voor het vee.
- Rue de L'Abreuvoir op nr. 6 heeft de schilder Renoir gewoond.
- Rue de L'Abreuvoir op nr. 4 La Maison de l'Aigle Impérial is een mooi voorbeeld van een echt Montmartriaans huis met getraliede ramen. De zonnwijzer op de gevel heeft een haan met de tekst, 'Quand IV sonneras jechantery' ofwel 'Als het 4 uur is, begin ik te kraaien'. Fijn voor de burens, de haan is gelukkig dood.

9 Rue de L'Abreuvoir nr. 2 La Maison Rose
Het roze huisje op de hoek van Rue Girardon is beroemd geworden door het schilderij van Maurice Utrillo. Hij was de zoon van Suzanne Valadon, een prostituee en zelf ook schilderes. Wie zijn vader is, is hij nooit te geweten gekomen. Toen hij geboren werd ging ze naar Renoir, voor wie ze negen maanden eerder geposeerd had, maar die weigerde hem te erkennen. Degas, voor wie ze ook model had gestaan, weigerde eveneens. De Spaanse kunstenaar Miguel Utrillo, besloot toen de baby te adopteren want, zo zei hij, hij wou met plezier zijn naam zetten onder een werk van Renoir of Degas. Pas toen Maurice 27 was begon hij de naam Utrillo te gebruiken. Zijn hele leven lang zou hij Parijse stadszichten schilderen, vooral in en rond Montmartre.

Linksaf Rue de Saules

Rechtsaf Rue Saint Vincent

10 Wijngaard Clos Montmartre.
Vroeger, voordat Montmartre ingelijfd was door Parijs, waren er een aantal wijngaarden op La Butte. Maar door de bebouwing en de exploitatie van de kalkgroeven werd er in 1870 al geen druppel wijn meer verkocht in de vele cabarets, afkomstig van eigen bodem. In 1933 ontstond het idee om toch maar weer een wijngaard aan te planten. De Clos Montmartre heeft maar liefst een opbrengst 300 tot 400 flessen per jaar. In oktober worden hier echte wijnfeesten gehouden en de flessen worden onder grote belangstelling geveild door de burgemeester van Montmartre. In het begin werden de deksels van de kistjes voorzien van een schilderij, uiteraard opgebracht door een Montmartriaans kunstenaar. De opbrengst in geld is groot, de wijn wordt misschien wel veel te duur betaald, maar gaat naar een goed doel.

11 Lapin Agile, het behendige konijn, een historisch plekje in Montmartre.
Oorspronkelijk was de naam Au Cabaret des Assassins, maar dat veranderde in Au Lapin à Gill toen de karikaturist André Gill het uithangbord schilderde. Daarna werd de naam verbasterd tot Le Lapin Agile, waar Père Frédéric (Frédéric Gérard) en zijn vrouw Berthe la Bourguignonne vanaf 1903 zeer welwillend waren voor de kunstenaars. Berthe stond achter het fornuis in de keuken en Frédéric zong en speelde op zijn gitaar. Zakelijk ging het niet zo goed. Frédéric moest naast zijn werkzaamheden in het café overdag werken als visboer samen met zijn ezel Lolo. Pablo Picasso, Kees van Dongen, Juan Gris en hun bezoekers zoals Braque en Kahnweiler waren vaste gasten. Als dank voor een maaltijd of hun hulp gaven ze wel eens een schilderij. Uit bittere armoede werd er wel eens een verkocht voor heel weinig. Frédéric heeft ooit, als arm man, het schilderij La Femme à la Corneille gekocht van Picasso voor 1000FF. Het schilderij werd in 1990 bij Sotheby's in New York verkocht voor een recordbedrag van maar liefst \$ 40,7 miljoen. Arme Frédéric, rijke erfgenamen.

Rechtsaf Rue du Mont Cenis

Linksaf Rue Chevalier de La Barre

12

Sacre Coeur

Het was Saint Denis, die de plek bepaalde waar nu de Sacré Coeur staat. In het jaar 250 komt Dionysius, vanuit Gallië met zeven metgezellen, het evangelie prediken onder de Romeinen. De legende vertelt dat hij in het jaar 272 samen met twee metgezellen, op weg naar de top van de 130 meter hoge berg, wordt doodgemarteld en onthoofd. Maar zie, hij raapt zijn hoofd op, wandelde naar de top van de heuvel en vervolgde zijn weg naar een plek even buiten Parijs. Een wandeling van maar liefst 6 km en dat zonder hoofd! Hij zal later worden begraven op de plek waar hij uiteindelijk stierf, in een naar hem genoemde kerk, de St.-Denis. Boven op de berg verrees de Sacré Coeur, ook wel spottend de 'zoete suikerbol' genoemd. Een Byzantijns bouwwerk, gemaakt van de witte kalkgrond, die hem op verre afstand herkenbaar maakt. De kerk is een gedenkteken aan de nederlaag tegen de Pruisen, in 1870-1871 en de daarop volgende Commune, die een waar bloedbad aanrichtte in Parijs. De mensen 'bekeerden' en wilden hun gelovigheid laten zien door een Godshuis te bouwen. Maar er was geen geld. Met speciale acties en inzamelingen, werden de 40 miljoen FF bij elkaar gesprokkeld. Een opmerkelijk feit is dat het grootste deel bij de dames van 'lichte zeden' vandaan kwam, die in deze buurt, o.a. op Place Pigalle, hun werkterrein hadden en nog steeds hebben. Brede trappen leiden naar boven, vanwaar men een prachtig uitzicht heeft over de stad met zijn monumenten, de Eiffeltoren, Dôme de Invalides, Panthéon, Notre-Dame, enz. De bouw verliep niet gemakkelijk, de berg was een gatenkaas vanwege de jarenlange geëxploiteerde kalkgroeven, met hun lange gangen en diepe putten. Deze moesten eerst allemaal worden dichtgegooid en versterkt worden, alvorens de fundamenten gelegd konden worden. Maar toen het klaar was had Parijs er weer een prachtig monument bij, die jaarlijks door vele bezoekers bezocht wordt. In de vierkante, 84 meter hoge, klokkentoren aan de achterkant van de kerk hangt de 'Savoyarde'. Een klok met een gewicht van 19 ton(!) en daarmee één der grootste ter wereld. Leuk weetje is dat normaal een klok heen en weer zwaait zodat de klepel beide kanten van de klok raakt, maar hier bij de Sacré Coeur is de klok vastgezet. Hier wordt de klepel tegen de klok aangetikt, want anders zou door de trilling de fundering van de kerk het begeven. Vergeet niet even binnen te kijken naar het prachtige mozaïkwerk.

13

Place du Tertre

Dit pleintje is gelegen in het hart van Montmartre. Het plein is omringd door schitterende bomen waarvan sommige meer dan 100 jaar oud zijn. Het plein is zeer geliefd bij de toeristen. Busladingen met Japanners kom je hier tegen! Schilders uit alle windstreken (behalve uit Parijs en al helemaal niet uit Montmartre zelf!) proberen hier hun schilderijen aan de toeristen te slijten. Kleine cafeetjes en restaurants met de meest onvertaalbare namen lokken de mensen aan hun tafel(tjes). Hier geen disco maar de trekharmonica, zijn bij mooi weer geen stoeltjes meer te vinden op de terrasjes en als je er wel een vindt betaal je je blauw voor een consumptie. Maar het heeft wat, deze toeristische chaos.

Place Calvaire rechts achter op het plein

Rue Calvaire

de kleinste straat van Parijs.

- op nr. 7 van het pleintje ligt het hoogst gelegen huis van Parijs.

Neem de trappen bij Rue Calvaire naar beneden

Rechtsaf Rue Gabrielle

- Rue Gabrielle nr. 25 is restaurant "La Taveme de Montmartre" dat gevestigd is in de vroegere stallen van Kardinaal Richelieu. Moet binnen nog zeer authentiek zijn.

14

Rue Gabrielle op nr. 49 woonde Pablo Picasso

Pablo Picasso bezocht in 1900 voor het eerst Parijs om o.a. de Wereldtentoonstelling te bezoeken. Hij kwam samen met zijn vriend Carlos Casagemas half oktober in Parijs aan en na korte tijd verbleven zij in het vrijgekomen atelier van de Spaanse kunstenaar Isidre Nonell (1873-1911) in de Rue Gabrielle 49. In 1904 besluit Picasso om in de winters in Parijs te zijn en in de zomer op het platteland. In zijn tijd in Parijs onderhield Picasso vriendschappen met bekende personen uit Montmartre en Montparnasse, waaronder Andre Breton, dichter Guillaume Apollinaire, schrijver Alfred Jarry en Gertrude Stein. Apollinaire werd in 1911 gearresteerd op verdenking van het stelen van de Mona Lisa uit het Louvre. Apollinaire beschuldigde zijn vriend Picasso, die ook voor verhoor moest komen, maar beiden werden later vrijgesproken.

Linksaf Place E. Goudeau

Richting Rue Abbesses

15

Place des Abbesses

op nr. 9 hier werd in 1534 door Ignatius van Loyola en zijn metgezellen de Orde der Jezuïten opgericht. Op de plek van een voormalig vrouwenklooster 'Dames Auxilleatrices du Purgatoire'.

- Op Place des Abbesses staat één van de mooiste metroingangen van Guimard. Het bijzondere aan deze ingang is dat hij een glazen overkapping heeft. Van dit type is nog slechts één ander exemplaar te vinden

(Porte Dauphine). Abbesses heeft overigens ook nog de oude borden (Métropolitain/Abbesses) en de emaille zijplaten.

- Pak hier ergens een terrasje en luister naar de straatmuzikanten die meestal vlakbij de draaimolen hun kunsten ten gehore brengen.

16

Op het pleintje Square Jehan Rictus staat 'Le mur des je t'aime'. Op een oppervlakte van 40 m² staat 'Ik hou van jou' geschreven in 311 talen. Frédéric Baron, componist en muziekschrijver, verzamelde de teksten en calligrafe Claire Kito schreef ze op.

Neem de Rue Yvonne le Tac en loop deze helemaal tot aan de Rue Steinkerque

- Bij Rue Steinkerque even nog een laatste blik op de Sacre Coeur, een plaatje!
- Na de wandeling is een lekker broodje, die ze hier volop verkopen, een verdiende en smakelijke beloning.

Loop door de Rue Steinkerque naar Boulevard de Rochechouart

TIP: in deze straat wordt vaak het spel 'balletje, balletje' of een variant hierop gespeeld. Als je geen nare herinnering wilt overhouden van je bezoek aan Parijs, moet je hier NIET aan meedoen.

17

Metro Anvers lijn 2, brengt je weer naar de volgende locatie in Parijs.